

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Defensio Regie || assert[i]o[n]is co[n]tra Ba||bylonicam
captiuitate[m]**

Fisher, John

Coloniæ, 1525

VD16 F 1226

Capvt Qvartvm. Non manere substantia[m] panis cu[m] sacrosancto
Chr[ist]i corpore.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30480

¶ Non manere substantiam panis cum sacrosan-
cto Christi corpore.

Varto loco cōtendit Lutherus, post consecratā
Eucharistiā manere panē, & eundē esse corpus
Chri. Et hic principio Regē incessit, perinde ac
si p̄ter Ambrosii uerbū, Et oportet sic esse, nihil
attulisset, q̄d Lutheri sententiā refelleret. Q̄ si

.I.

uerū fuerit, nō est mentitus Luutherus. Sin contra, falsissimū
sit, ut iā plane deprehēdes lector, q̄s illū tuebit a mēdacio? Ex
hoc itēz disce q̄ta sit hoīs huius impudētia: qui quū ubiq; tam
apertis scateat mēdacijs: audet tñ asserere se certū esse, sua do-
gmata se habere de cœlo. Perspicias lector nihil hic noui Lu-
therz adduxisse p̄ter cōuitia, q̄z se p̄bet mixz artificē: quibusq;
multo magis q̄ solidis argumētis cōfidit. Illis, auditores ita se
fascinatuz sperat, & eoz aures occupatur, ut errores aduertē
di nullū p̄terea sit ociū. Sed tu cādide lector aurē alterā illu-
strissimo regi serua: cōperiesq; nihil eoz q̄bus Luther⁹ nitit so-
lidū eē, sed cūcta funditus euerſa. Cōtra panis trāssubstātiatio
nē in Babylonica sua captiuitate rationē hāc primū attulit.

Rōnes Lu. de
nō trāssubstā-
tiatione con-
futantur.
Prima rō Lu.

Est (inqt) meę sniā rō magna, in primis illa q̄d uerbis diuinis,
nō est ulla facienda uis, neq; per hominē, neq; per angelū, sed
quātū fieri potest, in simplicissima significatione seruāda sunt
& nisi manifesta circūstātia cogat, extragrāmaticā & propriā
significātiā accipiēda nō sunt, ut detur aduersarijs occasio,
uniuersam scripturā eludendi. Cū igit̄ Euāgelistæ clare scri-
bāt Christū accepisse panē ac bñdixisse: & actū liber et Pau.
apost. panē deinceps appellēt, uerū oportet intelligi panē, ue-
rūq; uinū, sicut uerū calicē, non em̄ calicē trāssubstātiari etiā
ipsi dicunt. Hactenus Lutherus.

Confutatio.

Hic profecto rex illusterrimus ita neruos oēs intēdit Lutherz
q̄ sic p̄sternit ut nemo q̄tūuis i scholis exercitatissim⁹ id ul' a-
cumine, uel ipetu queat efficere ualidiori. Sed ipm regē audi-
am⁹. Hęc ē ergo magna, & (quēadmodū ait ip̄e) primaria Lu-
theri rō, quā ego me spero facturz, ut oēs q̄ primū intelligāt ni-
hil magni habere momēti. Nā primum id q̄d ait, Euāgelistas
clare dicere, quātūuis clare dicāt, Pro Lutherotñ nihil clare

Regis uerba.

Euāgeliste nō dicūt remāsis se pane in euācharistia post Christi consecrationem. **Mat. 16.** probat: contra uero quod pro illo probaret, hoc nusq̄ dicunt An non scribunt (inquit) accepisse panē & benedixisse? Quid tū postea? Accepisse & benedixisse, etiā nos fatemur. Panem uero dedisse discipulis post q̄ inde suū corpus confecerat: hoc & nos instanter negamus, & Euangelistæ nō dicūt. Quæ res quo fiat apertior, & tergiuersandi minus pateat locus, Euangelistas ipsos audiamus. Mattheus ergo sic narrat. Cœnanti bus aut̄ eis: accepit Iesus panē, & benedixit, ac fregit, deditq̄ discipulis suis, & ait, accipite & comedite, hoc est corpus meum. Et accipiens calicē gratias egit, & dedit illis, dicens. Bibe te ex hoc omnes, hic est sanguis meus noui testamēti qui pro multis effundet̄ in remissionē peccatorū. **Marci, 14** Marcii uerba sunt ista. Et manducantibus illis: accepit Iesus panē, & benedicens fregit & dedit eis, & ait. Sumite, hoc est corpus meū. Et accepto calice, gratias agens dedit eis, & biberūt ex illo omnes & ait illis, Hic est sanguis meus noui testamenti qui pro multis effundet̄. **Lucæ, 22** Lucas deniq̄ narrat hoc pacto. Et accepto pane, gratias egit & fregit, & dedit eis dicens, hoc est corpus meū, quod pro uobis dat̄. Hoc facite in meā cōmemorationē. Similiter & calicē post q̄ cœnauit dicēs, hic est calix nouū testamē tū in sanguine meo, qui pro uobis fundetur. Ex omnibus his euāgelistarū uerbis, nullū uideo locū, in quo post consecrationē, sacramentū uocet̄ panis aut uinū, sed tantū corpus & sanguis. Dicunt in manus Christū sumpsisse panē, id quod etiā, nunc fatemur omnes, at quū reciperent apostoli, non panis nominat̄, sed corpus. At Lutherus Euangelistæ uerba, in suā partē conatur interpretatione torquere. Accipite, Manducate, hoc, id est, hic panis (inquit is) quē acceperat & fregerat est corpus meū. Sed hæc est interpretatio Lutheri, non uerba Christi, neq̄ uerborū sensus. Si panē quē accepit, quēadmodū accepit, sic tradidisset discipulis: nec ante cōuertisset in carnē, ac porrigendo dixisset, Accipite & manducate, recte diceret̄ porrexisset quod in manus acceperat, nihil em̄ fuisset aliud quod porrigeret̄, At quū, priusq̄ daret apostolis māducādū, panē conuertit in carnē, non iā accipiūt panem, quem ille susceperat, sed corpus eius in quod panē con

uerterat. Hactenus ipse rex.

¶ Lector beniuole quisquis hæc legeris, te per eruditionē tuā precor, hic toto ad sis animo, diligenterq; pensites q̄ uere scopū attigerit, & q̄ ineuitabile telū hic in Lutherū uibrauerit. Aduerte primū q̄ efficaciter diluat, id quod iusta argumentatione subsumere Lutheri oportuit, nēpe, q̄ ab Euāgelistis Christi corpus uere panis, hoc est triticeus panis, uocet, id q̄d ipse tā ex Euāgelistis q̄ ex ap̄lorū actis atq; etiā ex Paulo monstrare conabat. Rex igit, recensitis tribus Euangelistis Matthæo, Marco, Luca, palā docet, ab eorū nemine corpus Christi uocari panē, neq; simul fuisse panē & corpus Christi. Sed tunc panē fuisse, quū illū Christus accepit in manus, at quum apostolis dedisset non fuisse panem, sed uere corpus Christi. Quāobrē & dixit, hoc est corpus meū, nō hic panis ut Lutherus interpretat. Nā interea postq̄ acceperat panē, & anteaq̄ apostolis ad edendū portexerat, cōuertit ipsum in suū corpus, ut iā non panē acceperint apostoli, sed Christi corpus in q̄d fuerat panis ante conuersus. Si panis iste mansisset panis nec mutatus fuisset in Christi corpus, dixisset Christus hic est corpus meū, ut esset pronomen eiusdē generis cuius erat & panis demonstratus, de quo iā facta fuerat mētio, nēpe generis masculini. Nā huius generis panem esse constat non minus apud Græcos, q̄ apud Latinos. Sed ut quod dixerat fiat cunctis dilucidū, exemplū hoc attulit. Quēadmodū (inquit) si quis quū semen accepisset, mox inde natū florē alteri daret, aliud accepit, aliud dedit. Sic Chrūs (inquit) panē accepit, & panē non dedit, sed corpus propriū, in quod panis ante mutatus fuerat. Ut igit istā conuersionem factā Christus palā faceret, noluit dicere, hic panis est corpus meū, sed hoc est corpus meū, nempe, corpus propriū ostendens in quod erat uersus panis. Quādo igit nullus Euangelistæ affirmat Christū apostolis dedisse panē, sed accepisse dūtaxat, dedisseq; suū corpus, nihil pro Lutheri parte quod iam intelligis lector Euangelistarum testimonia ualent.

Ratio igit Lutheri, quā tamen ipse magnā fuisse iactabat, iam nulla est, quantū ad Euāgelistæ attinet testimonia. Quin ma

II
Episcopus

Panis apud
græcos est ge-
neris mascul.

Exēplū regis.

Argumentū
Lut. reflectit.

gis cōtra seipsum aperte pugnat. Nā si grāmaticā sequi debeamus, quis non uidet articulo neutri generis, id quod neutri generis est mōstrādū esse, potius q̄ quod est ḡnis masculini. Sed neq̄ negat Lutherus Christi corpus fuisse realiter p̄sens in eō q̄d apl̄s suis ipse porrexit, & anteq̄ porrexit. Quid ergo prohibet quin Chr̄s ostēdere potuit corpus suū, quū idīm apl̄s porrexit dicens, hoc est corpus meū. Quæ uiolentia iam Chr̄i uerbis inferit̄. Nulla profecto. Quū t̄n si sic interpreteris hoc, id est hic panis, manifestissime uim inferas. Quā rē ex ipsius Lutheri uerbis aperte docebimus. Nā is affirmat cuiq̄ lib̄erū esse quid malit ex his uerbis credere, uel panē esse, uel nō panē. At si sic accipienda sint, hoc, id est hic panis, iā non est liberū. Ergo qui sic interpretatur uim omnino Christi uerbis infert. Istud opinor tā est perspicuū ut nemo nisi pertinax opinionis Lutheranae, defensor non plane perspiciat. Et tamē ita conat̄ elabi Lutherus in hoc posteriori libello, ut dicat regem petisse principiū, quū rex eius rationi respondeat & plane conuincat illum, sua non probasse.

III
Exēplū regis.
Exodi. 4

Obiectio

¶ Sed & istud obserua cādidiſſime lector q̄ dilucido rex ea q̄ dixerat exēplo cōprobet e scripturis petito. Vt ei Aaronis uirga, quū eēt in colubrū uersa & quū uicissim ex colubro rediit in uirgā, nūq̄ simul fuit & coluber & uirga, ita nec panis in corpus Chr̄i uersus simul fuit panis ac corpus Christi. Nā si cū colubro uirga restare non potuit, ut idem simul esset & coluber & uirga, quanto minus restare potest panis cum carne Christi tam incomparabili substantia, ut idem simul dicat̄ & panis & corpus Christi. Sed pro Lutheri parte quispiā obiectabit contendens haud aliter fieri posse, quin panem uerū dederit apostolis. Nam sic Matthæus aperte scribit. Vescentibus autē eis accepit Iesus panem, & quū egisset gratias, fregit, deditq̄ discipulis. Hæc uox, panē, tria uerba respicit, hoc est accepit, fregit, dedit. Panis ergo fuit acceptus, fractus, datus. Nā & Lutherus hoc ipsum iā obiecit. Textus (inquit) sic habet. Accepit panē, benedixit, fregit, & dixit, hoc est &c. Vides hic ut om̄ia illa uerba, accepit, benedixit, fregit, de pane dicant̄, Et eundem demonstrat pronomen, hoc, quia illud

De substantia panis in Eucharistia. Fo. XXXVIII

ipsum, quod accepit, benedixit, fregit, hoc (inquā) acceptū & benedictū & fractū significat, cū dicit, hoc est corpus meum, non prædicatū, sed subiectum demonstratur. Non enim corpus suū accepit, benedixit, & fregit, sed panē, ideo non demonstrat corpus, sed panē. At istud nihil cogit. Nam similiter apud Lucam de calice scriptum est. Et accepto calice gratias egit & dixit. Accipite & diuidite inter uos. Hic tametsi calicem accepisse scribitur & gratias egisse & dixisse, diuidite inter uos, palā est non intellexisse diuidendū esse calicē. Sed nos obiectionem Lutherana apertiori conabimur exemplo diluere

Tradunt historiæ Iuliam Octauiani Cæsaris filiam ouum in gremio suo tam diu fouisse quoad substantia tota quæ intra testam continebatur, uersa fuisset in pullū. Nunc si dixeris Iuliā ouum accepisse & posteaquē diu fouisset, fregisse, dedissetque nutritrici uerū dices. Neque tamen uerum est quod ouum ipsa dederit, sed pullū sub testa quæ pridem fuerat oui. Sic nimirū & hic, quū refert Mattheus de Christo, quod panē acceperit, & gratias actis fregerit, ac dederit discipulis suis, nihil ego dubito, quin sic interea Christus hunc panē tractauerit, ut priusquē eum accepissent discipuli, uersus esset in uerā Christi carnem. Propter quod & Christus non panem ostendit, quum dixisset, hoc est corpus meū, sed suū ipsius corpus sub specie panis qui iam conuersus in carnem fuerat, indicauit.

Similiter & quū ex aqua uinū in nuptijs per Christū fieret, uerum est quod sex illis hydrijs aquam infuderint ministri. Et rursum hauserint ac demū obtulerint architriclino. Sed plane falsum est, quod hauserint & obtulerint aquam, licet aquam infuderint, quū interea fuisset in uinum aqua uersa. Sed & Christus ut quū infunderetur in hydrias dixisset, hæc est aqua, ita quū effunderet & propinaret architriclino pronūciasset, hoc esse uinū, non iam aquā, quæ non remanserat, sed uinū prorsus indicans. His itaque duobus exemplis dilucidū esse puto, quod Christus non panē, sed suū corpus, in quod panis erat conuersus, demonstrasset. Nam haud dubie si panem demonstrasset, non articulo neutri generis usus fuisset, sed masculini, quæadmodum & regiū acumen superius annotauit. Facit pro nobis magnope

Contra captiuitatem Baby. Cap. III.

mos loquendi scripturæ. Nā articulus demonstrandi passim
cū re demonstrata cōuenit id quod apertissime liquet p totam
Iohan. 5. Euangelij seriē. Christus em̄ quū apud Iohannē, de baptista
loquereī, dixit. Ille erat lucernā ardens & lucens, articulus cō
Matth. 21. gruit cū re demonstrata. Et rursus quū dicit apud Mattheū
Lapidē quē reprobauerunt ædificātes hic factus est in caput
anguli. Quoniā de lapide prius erat sermo, pronomen eiusdē
generis est cuius & lapis. Quāobrem quū in hoc loco quem
tractauim⁹ plane uariatū sit de genere, tā ubi de corpe loquit,
q̄ ubi de sanguine, manifestū est, q̄ uoluit intelligi, mutatio
nē utrobicq; fuisse factā, & illud demonstratū esse, in quod fa
cta fuisset mutatio, hoc est non panē; sed corpus, nec uinū, sed
sanguinē, quibus & aptissime respondent articuli, quū de san
guine dixisset, hic est sanguis meus, & de corpore, hoc ē cor
pus meū. Suffragat itaq; responsioni regis tā grāmatica q̄ etiā
Lutherus ig
norantia des
ceptus
scripturæ loquendi modus.

III ¶ Cæterū illud Lutherū fefellit quod apud Cardinālē Ca
meracēsem, se quū theologiā scholasticā hauriret, legisse glo
riat, nēpe multo probabilius esse & minus superfluorū mira
culorū poni, si in altari uerus panis uerūq; uinū, non aut acci
dentia sola esse astruerent, nā ex hac opinione non satis intelle
cta Lutherus in has tenebras decidit, ut opinet eos (qui cū Ca
meracensi sentiunt) eundē omnino panem facta conuersione
manere. Quod sane falsum est. Nā etsi possibilitatē illi doce
ant quomodo substātia panis maneat, nō hoc tamen uoluit es
se possibile, ut idē ipse panis restet, qui prior ante fuit, hoc est,
idē suppositū panis quemadmodū ipsi loquunt. Sic em̄ nulla
prorsus esset facta mutatio, neq; Christus esset illic sacramen
taliter, sed localiter dūtaxat. Neq; uerū esset dicere, hic panis,
quē acceperat Iesus, est hoc corpus Christi. Hæc omnia peri
Iohan. 20 tis & exercitatis disceptatoribus clara sunt. Nā si non aliter
esset Christi corpus in pane, q̄ idē fuerat in ianua, uel in mu
ro, quādo ad discipulos ianuis clausis intrauit, q̄d & citra mu
tationē omnē, uel ianuarū, uel muri contigit, nihilo uerius erit
dicere, hic panis est corpus Chri, q̄ hic murus est corpus Chri
sti. At neminē opinor adeo rudē esse, ut credat, ob solā Chri

præsentia in muro, murum ipsum fuisse corpus Christi. Neque enim sola coniunctio quantumvis intima fuerit, efficit, ut res una uere posset de altera affirmari. Nam etsi forma sit ita materie sue coniunctissima, ut uere compositum unum constituat, nemo tamen asserit, hanc materiam esse formam istam, aut e diuerso, formam istam esse materiam hanc, sed ex his unum conflare compositum. Sed & quid intimius anime nostrae cogitari posset, quam sit deus: & tamen absit, ut affirmemus animam esse deum, quam nec anima Christi, quæ tamen in eodem supposito sit quod est deus, possit dici deus. Non est ergo uerum, quod idem ipse panis quem accepit Christus, & fregit, ita remansit cum corpore, & uere unquam hic panis dici potuisset hoc corpus. Nam si prorsus idem panis remansit, nulla fuisset in pane facta mutatio.

¶ Quæ res ut aptior fiat, tria, quantum ad presens negotium attinet, in pane consideremus. Primum ipsam substantiam panis in qua singuli panes conueniunt. Deinde id quod dicitur hic panis subsistere suppositoque (ut aiunt) esse diuersum, non solum ab alio quam panis, uerum etiam ab alia quauis re, quam non est ipse panis. Tertiū, accidentia quæ consequuntur hunc panem. In si restent hæc omnia, quæ prius fuerant in pane, quæ (precor) mutatio facta est circa panem, quo iam dici possit corpus Christi, magis quam murus, per quem intrauit ad discipulos Christus, aut saxum per quod exiit e consignato sepulchro, aut demum uterus uirginis, per quem illesum natus est in mundum. Hæc eadem exempla memorat & adducit ipse Lutherus, ut mirum sit eum usque adeo cæcutire, ut non cernat seipsum suo iugulari gladio. Quid facient inquit Christus ex utero matris natus credit illeso. Dicat & hic carnem illam uirginis fuisse annihilatam, seu ut aptius dici uolunt transubstantiatam, ut Christus in accidentibus eius inuolutus tandem per accidentia prodiret. Idem dicendum erit de ianua clausa, & ostio monumenti clauso, per quæ illesa intrauit & exiuit. Hæc Lutherus.

At nos Lutere, ut non dicimus carnem uteri uirginis annihilatam, aut transubstantiatam, ita nec affirmamus eadem fuisse prorsus ipsius uteri carnem, & carnem Christi, sed aliam & aliud omnino corpus utriusque. Neque enim uterum uirginis Christum dicimus, tamen si fuisset in eo Christus, neque ianuam domus illius per quam ad apostolos

V
Post consecrationem non remansit panis.

Iohan 20
Math. 27.
Lucæ. 2.

Affertio Lutheri
contra eum ipsum.

Confutatio

Contra captiuitatem Baby. Cap. III.

los introijt Chrūs, sed nec ostiū deniq; monumēti, p̄ qđ resur-
gens Chrūs exiuit, Christū audemus appellare. Absit a nobis
tāta temeritas. Et tñ si non aliter esset in sacramento Chrūs q̄
fuiſſet in ianua seu in ostio, nihilo uerius esset hoc sacramentū
Chrūs, q̄ fuiſſet ipsum ostiū aut illa ianua. Vides ergo q̄ dilu-
cide propria tua exempla teipsum confodiunt.

VI
Ad alia Lu-
theri exēpla

Suba ignis n̄
mutat̄ iferrū.

Mat. 26
Luca. 22
Marci. 14

¶ Quid referā illud de ferro & igne, quo moliris ostendere
corpus gloriosum simul esse posse cū pane id cui nemo reluc-
et. Necq; eñ inficiamur corpus Chri simul eē posse cū pane
absq; omni penitus mutatione panis, sed negamus ex hoc pa-
ne prorsus immutato factū esse corpus Christi. Nisi eñ im-
mutet̄ panis quantū ad aliquod triū de quibus supra differui-
mus, nunq̄ fiet panis ipse corpus Christi. Sed neq; sufficit ac-
cidentiū pmutatio, sicut fit in p̄mixtione ignis & ferri, cui⁹ ex-
empli Lutherus q̄q; meminit. Sic eñ (inquit) in cādenti fer-
ro p̄miscēt̄ inuicē ignis & ferrū, ut q̄libet eius pars sit simul
ignis & ferrū. At istud plane falsum est. Nā etsi nulla sit por-
tio ferri quātumuis exigua, in qua nō simul reperiat̄ & ignis,
tamen ob hanc p̄mixtionem & unionem, nondum uerū est
q̄ hic ignis sit hoc ferrum, quū hęc naturæ quantum ad sub-
stantias suas penitus immutatae sint, & omnino diuersae rema-
neant. Multo igitur minus in hoc sacramento, panis est cor-
pus Christi, si, quod Lutherus affirmat, nulla prorsus facta sit
huius panis mutatio. Quando igitur, ut cernimus, accidentia
panis manent, necessario consequitur, ut nisi uel depereat ip-
sa panis substantia, uel id saltem quo subsistere panis dicebat̄,
uel utrumq; nunquā recte diceat̄ id esse corpus Christi. Errat
igitur apertissime Lutherus, quū sic interpretet̄ Christi uerba
dicentis, hoc est corpus meū, id est, hic panis quē acceperat &
fregerat est corpus meum.

Ad hęc anima Christi beatissima, q̄q; in uno supposito & eo-
dē infinito, sic unita sanctissimo suo corpori fuerit, ut tōta sit
in qualibet illius corporis parte, nec tñ ista satis cōficiunt, ut
hęc anima uere sit hoc corpus, aut retrorsum hoc corpus ue-
re sit hęc anima. Quāobrem q̄ diu mansit idem panis qui pri-
us fuerat nihil immutatus, nunquā ob solam Christi realem

præsentia uere dici possit, q̄ hic panis, quem acceperat & fregerat Chr̄s, erat ipsius corpus. Vides ergo lector nondū ex euangelijs Lutheri probasse panē fuisse datū apl̄s sed corpus Christi, in q̄d añ mutat⁹ erat panis. Et propterea dixisse Christi, hoc est corpus meū, nō hic panis, ut falso Lutherus interpretat. Tantā sibi licentiā Lutherus in scripturis arrogat, ut pro mera sui capitis insania torqueat, addat, imminuat, inuertat, & qcquid libet faciat, sed & quicq̄d ita fecerit ratū haberi uult, nulla reddita rōne sed tm̄ sic optet intelligi, q̄d tm̄ in regis illustrissimi libro nō semel damnare præsumperit.

¶ Quod si, quæsito subterfugio, Lutherus dixerit, panem ita uisse Christi uerbis immutatum, ut esset assumptus in unitatem suppositi cum Christo, quemadmodum & his placet, qui cum Cameracensi sentiunt. At hi nec affirmāt nec defendere p̄nt, q̄ hic panis, quem Christus acceperat, sit corpus Christi quomodo Lutherus temere interpretatur.

VII

Opinio Cameracensis nō usq̄quaq̄ tua.

Sed & eorū opinioni reclamant scripturæ, si, quod Lutherus uult, secundum grammaticā & simplicissimā significationem accipiendæ sint. Nā quū isti dicant, panis est corpus Ch̄i, de corpore nolūt intelligi quod est altera pars compositi, sed de corpore q̄d est genus. At manifestū est tres Euāgelistas Matthæū, Marcū, & Lucā, quū recensent uerba Christi dicentis, hoc est corpus meū, de corpore q̄d est altera pars cōpositi, nō de corpore quod est genus, intellexisse. Nā si de corpore q̄d est genus, intellexissent, scripsissent poti⁹ dixisse Christū, hoc est corpus quod sum ego, non hoc est corpus meum. Quare nec istud subterfugiū tutari potest errorem Lutheri.

Mat. 26

Marci. 14

Lucæ. 22

Adde, q̄ psalmo. 15. Dauid ait. Nec dabis sanctū tuū uidere corruptionē. Quē locū omnes exponūt de corpe Ch̄i. Sed et in actis Petrus actor. 2. Paulus item tertio decimo testimonio affirmat de corpore Christi. Nam Petrus ita. Dauid em̄ dicit. Prouidebā dominū in conspectu meo semper, quoniā a dextris est mihi ne cōmouear. Propter hoc lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea & caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meā in inferno, nec dabis sanctū tuū uidere corruptionem, Et Paulus ita. Quæ autem

Psal. 15.

Pfal. 15

fuscitauit eū a mortuis iā non amplius reuerſurū in corruptio-
nē ita dixit. Dabo uobis ſctā Dauid fidelia. Ideo & alias dicit
Non permittes ut ſanctus tuus uideat corruptionē. Nā Da-
uid quidē quū ſuæ ætati inſeruiſſet, conſilio dei dormiuit, &
appoſitus eſt ad patres ſuos uidentē corruptionē, nēpe ſecun-
dū carnē. At is quē deus fuſcitauit non uidit corruptionē. Ec-
ce benigne lector, caro Chriſti non potuit uidere corruptio-
nē, Quomodo ergo fieri poteſt, ut hic panis, qui (ſi maneat)
corruptioni obnoxius eſt, ſic hæc caro Chriſti, quum ut iam
audis, caro Chriſti non poteſt uidere corruptionē. Neq; eī
ſemel uiſum eſt, ex reliquijs panis in hoc ſacramēto per ſacer-
dotū incuriā, uermes & putredinē naſci. Quocirca tutius fue-
rit cuius æquo cenſori cū eccleſia credere, q̄ caro Chriſti nō
ſit ille panis triticeus qui ſane putredini obnoxius eſt, quan-
tū ſacerdos pridem illum benedixit, neq; q̄ uere dici poſſit hic pa-
nis eſt hoc corpus.

Spēs panis in
ſacramēto cor-
rumpitur

VIII

Iohan. 14

determinatio
cōcilij ſupre-
manentia pas-
nis.

Concilio fidē
dum eſt.

¶ Accedit huc id quod ſuperius de ſpiritu ſancto diſſerui-
mus, nimirū q̄ ipſe, quū iuxta Chriſti pollicitationē, ſit perpe-
tuus eccleſiæ cuſtos, ſuggeret & inſinuabit mentibus fideliū,
& maxime patribus, ob eā rem in unū congregatis ueritatem
uerborū Chriſti ſi quādo quæpiā ex eis obſcuritas oriet̄. Quā-
do igitur in concilio Lateranenſi mille trecentiquindecim pa-
tres, ob huius ueritatis declarationē, ex toto orbe Chriſtiano
conuenerāt, iñdēq; ipſi Chriſti uerba ſic duxerāt explicāda, ut
crederemus panē nequaquā reſtare cū corpore; neq; ulla omni-
no ſuſpicio fuit patres ipſos intuitū ſuū alio deflexiſſe, q̄ ad ip-
ſam ueritatē conquirendā. Quū inquā hæc ita ſe habeāt, ſi nō
frustra Chriſtus diuini ſpūs opem in his dubijs elucidādiſpol-
licitus fuiſſet, ſi non feſelliſſet tot orthodoxos patres ſpūs ip-
ſe ueritatis, tā ſuppliciter ab eiſdē inuocatus, non eſt ambigu-
um quin ei decreto (quod ipſa ſynodus tot ſanctorū patrū, La-
terani tulerit) multo certior a quouis Chriſtiano fides adhibē-
da ſit, q̄ ullis Martini Lutheti cōmentis, quātauis arte ſtudio
ue politis. Cæterū ſi quis ipſius concilij uerba forte requirat,
ſic hac de re fidelibus credendū tradidit. Vna eſt (inquit) fide-
liū uniuerſalis eccleſia, extra quā nullus omnino ſaluatur. In

qua idem ipse sacerdos est, & sacrificiū Iesus Chrūs, cuius corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & uini ueraciter continentur transsubstantiatis pane in corpus & uino in sanguinē diuina potestate. Hactenus ex concilio. Non ergo recte Lutherus nobis referat Christi uerba, quum dicat, hoc, id est hic panis est corpus meū, quū tot patrū synodus affirmat panē & uinū, diuina potestate in corpus & sanguinem Christi transsubstantiari.

Sed aiet quispiā, Lutherus pro nihilo conciliū istud habet. *E, Cauilli cōfutatio.* Et nos Lutheri expositionē tātidē facimus. Ceterū nemo sanæ mentis est, qui non Christi pollicitationibus fidat, quas de spiritu sancto traditas, toties recensuimus. Chrūs nequaquā fallere potest. Quare uerissimū est, quod ipse fuerat pollicit⁹, nēpe spiritū ueritatis nobis omnia suggesturū, quæ pridem ap̄lis Chrūs ipse dixisset.

Adde, q̄ quū Lutherus cuiq; liberū arbitriū esse contendat, quid malit credere, cur non potius tot patribus fidē adhibebimus q̄ uni Luthero? Nā Luthero non credere nullū omnino periculū sit. At patres ipsos cōtemnere nemo potest citra manifestum animæ suæ discrimen.

¶ Sed adhuc quanto ingenio rex illustrissimus alterā argutiā Lutheri cōuellit aduertamus. Argutat ita Lutherus. Nōne Chrūs uidet huic curiositati pulchræ occurrisse, quū nō de uino dixerit, hoc est sanguis meus, sed hic est sanguis meus. Respondit rex. Quod argutat, imo nugat Lutherus, hoc pro suæ fidei simplicitate facere, quū de uino dicat Christus: non, hoc est sanguis meus, sed hic est sanguis meus, miror quid homini uenerit in mentē quū istud scriberet. Quis em̄ non uidet q̄ nihil omnino faciat pro eo, imo contra uidere magis pro eo fecisse, si dixisset Chrūs, hoc est sanguis meus, habuisset em̄ ansam saltē Lutherus qua demonstrandi articulū referret ad uinū. Nunc uero quū uinū sit neutri generis Christus ait non hoc, sed hic est sanguis meus. Et quū panis sit generis masculi ait tamen hoc est corpus meū, non hic, ut uterq; ostendat articulus Christū neq; panem propinare, neq; uinū, sed suū ipsius corpus & sanguinem. Hactenus ipse rex,

IX

Secūda Lutheri ratio.

Confutatio Regem

Episcopus, Videre licet hic mirā ingenij regij uiuacitatem qui tam acute deprehendit hallucinare Lutherum, & id pro sua defensione Lutherū iam in mediū attulisse, quod eū potius impugnat & euertit, q̄ ei quicquam opituletur.

Plus enim haud dubie pro Lutheri instituto fecisset, si dixisset Chrūs, hoc est sanguis meus, q̄ dicens hic est sanguis meus. Nā sic quū uinum sit neutri generis, debuisset pronomē hoc, ad uinum referri, nec facile potuisset demonstrare sanguinē.

Mat. 26 Quoniam itaq; Chrūs dixit, hic est sanguis meus, non hoc est sanguis meus, apertissimū est eū, non uinum quod neutri generis est, sed sanguinem, quod est masculi demonstrasse. Et rursum quū dixerit, non, hic est corpus meū, sed hoc est corpus meū, aperte docuit se non panē quod masculi generis est, sed corpus q̄d est neutri generis indicasse. Quāobrē omnino contra Lutherū facit hęc propria, quā attulit, argutatio. Sed adhuc alteram audiamus. Sic enim pergit nugari Lutherus.

X. Lutherus ¶ Q̄ autē in græco & latino, pronomē hoc, ad corpus referri, facit similitudo generis. Sed in hebræo, ubi neutrum genus nō est, referri ad panē, ut sic liceat dicere, hic est corpus meum. Quod & ipse uisus loquendi, & sensus cōmunis probat subiectū scilicet esse monstratiuū panis & non corporis, dū dicit, hoc est corpus meū. Hęc Lutherus, cui rex ita respondit.

Rex. Q̄ uideri uult Lutherus pronomē hoc ad corpus referri, nō Christi proposito, sed occasione linguarū, nēpe latinæ & græcæ, ac proinde nos remittit ad Hebraicā, an nō ridiculum est? Nā hebræa lingua, si neutrum genus nō habet, nō potest tā aperte declarare, ad utrū Chrūs rettulit articulum, q̄ latina uel græca. Nā in hebræa lingua, si articulus fuisset masculus, tanq̄ diceret, hic est corpus meū, tamen res relinqueretur ambigua. Quia potuisset ea locutio uideri coacta, necessitate linguæ nō habenti neutrum. Sed quū apud Latinos panis & corpus sint diuersi generis, is qui transtulit e græca articulum coniunxisset cū pane, nisi apud Euangelistā reperisset demonstrationē factam de corpore. Hactenus ipse Rex.

Lingua Hebræa caret neutro genere.

Epif. 6. rōnib⁹ corroborat regis asserta Prima.

Et hic plane cernis lector Regē apertissime prodidisse Lutheri nugas. Et primū q̄ miserit nos Lutherus ad linguā hebræā

quæ quū neutrū genus nō habeat, nō potest nō ob id ipsum in certa nobis esse, utrū panē in corpus uoluerit demonstrari.

Adde, q̄ nihil ad hoc negocij spectans habemus in ea lingua scriptum, & ideo magis nugatur, quum id quæri iubeat, quod inueniri non possit. Secunda

Ad hæc, certū est, Marcum & Lucā scripsisse græce, & quū uterq; recensitis Chri uerbis, panē exprimat uoce g̃nis masculi, corpus autē uoce generis neutri, demonstrādi tamē articulū eiusdē generis adhibent cuius est & corpus, an nō certissimū est eos corpus uoluisse demonstrari? Tertia.

Præterea, quū sit omnibus receptissimū, Marcū uelut abbreviatorē fuisse Matthæi, idē apud utrūq; necesse ē demonstrē Quāobré quū in Marco demonstrandi articulus, cū corpore nō cū pane conueniat, sic etiā oportuit apud Matthæum hebraice scribentem fieri. Quarta.

Accedit his, q̄ in uerbis ad sanguinē spectantibus, perspicuū est articulū ad sanguinē referri debere. Quū em̄ duorum tantum meminisset Chrūs, nempe calicis & sanguinis, neq; de uino fecisset ullam mentionem, alterum istorum, hoc ē, aut calicem, aut sanguinem oportuit demonstrari. Sed nemo tā insanus ē, ut calicem dixerit fuisse demonstratum, quū calix non sit sanguis Chri. Ergo uere fuit demonstratus sanguis. Quāobré & de corpore nec dissimiliter sentiendum ē, nēpe corpus non panem fuisse demonstratum. Quinta.

Postremo quū apud græcos tā calix, q̄ sanguis, generis neutri sint, & uinū generis masculi, debuissent Euangelistæ uinū demonstrantes, pronomen apposuisse generis masculi. Istud igit, quū palā sit eos neutiq; fecisse, dilucidū itē erit, nec uinū eos uoluisse demonstrare. Quāobré quū neq; calicē indicare licuit (ut ostendimus) reliquum ē, ut solū sanguinē Chrūs ipse demonstrauerit. Quod similiter & de corpore fecisse, nō ē dubium. Cæterū illustrissimus adhuc alia ratione refellit priores Lutheri nugas, nimirum hæc. Sexta.

Præterea quū Lutherus fateatur idem generis discrimen esse & græcis, facile potuisset cognoscere Euangelistas, qui scripserunt græce, articulum fuisse posituros, qui referretur ad Regis sc̄da rō XI

panē, nisi q̄ conscij̄ mentis dominicæ, uoluerunt admonere christianos, articulo corporis, Christū, non panē cōmunicasse discipulis, sed corpus. Quāobrem, q̄ Lutherus interpretat̄ in suā partem uerba Christi, accipite & māducate, hoc est corpus meū, id est hic panis, quē acceperat. Nō ego, sed ipse Christus contra docet sua uerba intelligi, nēpe, hoc quod eis porrigebat, non esse, quod ipsis uidebat panē, sed suū ipsius corpus si recte Christi uerba recensent Euangelistæ. Nā alioqui poterat dicere, non hoc (quod exponeret, id est hic) sed aperte potius, hic panis est corpus meū, quo sermone docerent discipuli, id quod nunc Lutherus docet ecclesiā, nēpe in Eucharistia pariter, & Christi esse corpus, & panē. Nunc uero, sic loquutus est ut ostenderet manifeste, corpus dūtaxat esse, non panē Huc usq; Rex.

Episcopus.

Hic etiā regia cellitudo plane prosternit Lutherū. Nā quum omnes qui græce latineq; quicq; sciunt, intelligūt idē in ijs uoculis, nēpe panis & corporis esse discrimen, tā apud græcos q̄ apud nos. Quando igit̄ Euangelistæ qui græce scripserunt, demonstrandi articulū cōuenire fecerint non cū pane, sed cū corpore, manifestū est, q̄ id ipsum dominicæ mentis conscij̄ fecerint, ita uolentes ipso pronomine demonstratiuo cunctos admonere, non panē, sed corpus fuisse cōmunicatū apostolis. Et similiter corpus, nō panē fuisse demonstratū. Sed & Christus, si uoluisset panē intelligi, potuisset æqua facilitate dixisse hic panis est corpus meū, atq; ita per unius adiectionē uoculæ prorsus hanc litē diremisisset. Quū igit̄ ita nequaq; dixit, & tamen uoluit (ut Lutherus contendit) panē remanere, & eundē esse corpus suū, consequens esse uidet̄, ut aut nō præuiderit hanc tantā in ecclesia sua futurā hac pro re controuersiam, aut si præuiderit, uoluerit tamen ultro suā ecclesiam errare, q̄rum utrunq; falsissimū est. Et hoc ut dilucidius intelligas, hęc te quæso lector paucula quædam expendē.

Chrūs ex rōnibus noluit panē remanere post consecrationem

Primū, quanta charitate Chrūs dilexerit ecclesiā, pro qua mortem horrendam subire non recusauit.

Deinde, quanto studio concordiam inter nos expetiuerit, relicta nobis & donata sua pace.

Tertiū, q̄ amanter promiserit, nō modo se ip̄m nobiscū ad finē usq; seculi futurū, uerum etiā consolatorem alium se mis̄ surū, quem & ueritatis appellauit spiritum.

Quartū, q̄ is spiritus duceret nos in omnē ueritatem, & aperiret ea nobis, quæ pridem ille dixisset breuius.

Quintū, si quid obscurū uideretur id petentibus, quærentibus, pulsantibus pollicitus est fore dilucidum.

Sextum, grauissimas, huius rei gratia, lites & digladiationes per hæreticos excitas ecclesiam crebro fuisse passam cūctis notissimum est.

Septimū, ecclesiā ip̄am quatenus fieret certior, quid in hac re creditura foret, mille trecentos quindecim patres Laterani coegisse diuini sp̄s consulendi gratia.

Octauum, exploratissimum item esse nullā in illis patribus corruptionem fuisse, qua permouerentur negotium istud tractare non synceriter.

Nonum, si substantia panis in Christi corpus conuertatur quemadmodū illi diffinierunt, non debuit aliter dixisse Christus q̄ dixerit.

Decimū, si maneat substantia panis, q̄q̄ tunc aliter dixisse Chr̄s debuerat, tñ per unius a dictionē uoculæ potuisset totā hanc discordiā sustulisse. Nā si dixisset hic panis est corpus meū, hoc uinū est sanguis meus, omnis omnino sublata fuisset controuersia. Quis igitur exactius ista secum pensitans, persuadere sibi potest, Christiū, si mansisset substantia panis, uoluisse tam obscure loqui, unde tot animabus periculū tantū immineret, neq; tamen postea mille trecentis patribus ob idip̄m congregatis, huiusce rei ueritatem aperire fuisse dignatus, presertim quum ante pollicitus esset petentibus, quærentibus, pulsantibus, q̄ acciperent, inuenirent, aperiretur eis. Cui iam credibile fuerit, noluisse Christum, apostolos idipsum apertius docuisse, præuisa tanta tragœdia futura, si tamen sensisset mansisse panem: haud dubie, uel tunc apostolos idipsum apertius docuisset, uel nunc, saltem quū a patribus tam obnixe rogaretur, per spiritū ueritatis indicasset ueritatē? Nihil profecto dissimilius uero est, q̄ q̄ Chr̄s hoc negotiū Lutherō reli-

Si remaneret panis id a christo fuisset reuelatum

Lucæ. 11.

Contra captiuitatem Baby. Cap. IIII

quisset, qui iam docendæ ecclesiæ sibi magisteriū arrogat, suū spiritū secutus, & Christi uerbū contorquens in suā hæresim contemptis patribus, contemptaq; diuini spūs intra ecclesiā residentis præsentia. Quū Chrūs itaq; tā aperte loquutus sit, ut articulo manifesto sanguinē, non uinū, & corpus, non panem indicarit: falsissimū id esse conuincitur, quod Lutherus interpretatur quū dicat, hoc, id est hic panis quem acceperat Chrūs, est corpus Christi, nisi pariter adiungere uoluerit, hic id est hoc uinū est sanguis meus, quod nemini non uidef, opi nor, error apertissimus.

Falso interpretat
Luthe. ue ba
euangelij

XII

Altera duo
Lut. argu
menta,

¶ Cæterū ne quicq; quod alicuius fuerit momenti Rex in tactū relinquat, redit iā ad alias argutias Lutheri de calice conuellendas, quas ante prætermisit. Sic em̄ eas Luther⁹ protulit
“ Et multo clari⁹ (inquit) quum calicis miscet nom̄en dicens,
“ Hic calix noui testamenti in meo sanguine, nonne uidef nos
“ uoluisse in simplici fide continere tantū ut crederemus sangui
“ nem suū esse in calice? Et in fine primæ rationis Lutheranæ,
“ sic habetur. Verum oportet intelligi panem, uerumq; uinum
“ sicut uerum calicem, non enim calicem tan substantiari etiam
” ipsi dicunt. Hæc Lutherus.

Cōfutatō u
triusq; argu
menti.
Verba regis
Lucæ, 22

Has duas argutiolas regiū acumen pariter uno confodit iclu, sic inquit, iam q; tam magnifice transfert ad se Lutherus, q; Christus etiam loquitur de calice: quem nemo dicat esse trans substantiatum, miror hominem non pudere tam intemperantis ineptiæ. Quum dicit Christus, hic calix noui testamenti in meo sanguine, quid facit pro Lutero? Quid enim significat aliud, q̄ id, quod discipulis propinabat in calice suum esse sanguinem. An ex his Christi uerbis ostendet nobis Lutherus, manere uini substantiam, quia Christus loquitur de sanguine; aut uinum in sanguinem non posse mutari, quia adhuc restat calix.

Episcopus.

Ecce lector & hic nihil omnino lucratus est Lutherus, Neq; enim oportet, si calix ipse manserit prorsus immutatus, quod idem intelligamus de pane, seu de uino fieri. Nam calicis ad pixidem, in quo Christi corpus reponitur, iustior erit conferētia, q̄ si contuleris ad panem. Quādoquidē & tria tribus apte

respondeant, nempe calix, uinum, sanguis, pixidi, pani, corpori. In illis utiq; calix manet immutatus ac uinum in sanguinē uertitur. Et similiter in istis pixis manet immutatus, sed panis in corpus permutatur. Et quoniam regia sublimitas iam aperte conuicerit Lutherum haud minus impie, q̄ pertinaciter errasse, subdit.

Vtinam præludiū delegisset sibi Lutherus ex alia materia, in qua minore periculo potuisset ludere. Nam quū Bohæmos & Græcos sic excuset ab hæresi, ut hæreticos clamet, omnes esse Romanos, multo magis ostendit se Lutherus hæreticū, qui non solū fidē abnegat, quā tota credit ecclesia, sed etiā de teriora credi suadet: q̄ aut crediderunt Græci aut unquā credidit Bohæmi. Hucusq; Rex, & acute profecto.

Nā Bohæmi nunq̄ hactenus ausi sunt, asserere panē esse corpus Ch̄i, id q̄d Lutherana temeritas affirmare nihil uereī. Et quoniā hactenus copiose rex ostenderit, nō posse a quoq̄ euāgelistarū necessario colligi manere panē in Eucharistia simul cum corpore Christi, nunc id ipsum facit quantum ad Pauli uerba. Nam ea prius Lutherus obiecit.

Et Paulus (inquit) ait. Nōne panis quē frangimus participatio corporis Christi est? Nō dicit in pane est, sed ipse panis est participatio corporis Christi. Hæc ille.

Regia celsitudo respōdet. Ap̄lus panē nō semel appellat, uel scripturæ sequutus in sermone morem, quæ solet interdū uocare quippiam, non id quod est, sed quod ante fuerat, ut quū uirga Aaron deuorat uirgas magorum quæ tamen tunc uirgæ non erant, sed serpentes, uel contentus fortasse uocaret quod specie præ se ferebat, quum satis haberet, rudem ad hūc in fide populum, lacte pascere, nec primum, aliud exigere, q̄ ut quocunq; modo crederent, in sacramento esse corpus Ch̄i postea paulatim, solidiore cibo pastur^o postq̄ adoleuissent in domino. Perspicias & hic lector duplici telo superatū Lutherum, altero ex ueteribus deprōpto scripturis, altero ex nouis. Ex ueteribus primū, quando in libro Exodi serpens in quē cōuersa uirga fuerat, adhuc uirga uocabat̄. Neq; tñ simul uirga fuerat & serpens, uti Rex ipse superius meminit. Sic pariter,

Verba regis

Hæretica credi suadet

Episcopus

Lutherus

Rex.

Paulus corp^o Ch̄i appellat ut panem Exodi. 7

Episcopus. Prima ratio ex uet. test.

I. Cor. 10.
Ponit panis
pro specie pa-
nis. S. Th.

& in hoc sacramento, Christi corpus, eo q̄ in ip̄m conuersus sit panis. panis itē Paulo dictū est, uerum non ita q̄ ibi maneat panis, magis q̄ cum serpente manserit uirga. Et sane multo durius serpens, in quem uirga fuerat conuersa, uirga uocatur q̄ Christi corpus in quod mutatus est panis, uocet panis, quū serpens nullum omnino prioris uirgæ retinuerit indicium, præter solam fortassis longitudinem. At in Eucharistiæ sacramento prorsus omnia panis accidentia remanent. Quādo igitur scriptura, propter priorem nomenclaturā, serpentem uirgam uocet, quæ tum non erat uirga, quid mirum si iam corpus Christi panem appellet, ob conuersionem panis in ip̄m. Hoc exemplum nec adhuc suis dentibus, in hac responsione sua contra Regem, Lutherus contere potuit, quanq̄ in hac re multis uerbis nugeretur.

« Sit uerū (inquit) q̄ uirga dicat̄ draco, qui fuit uirga. Qua con-
« sequentia sequitur, & hic panem dici, qui panis non sit, sed fu-
« erit? An hoc est sine scriptura omnibus locis scripturæ aptā-
« dum, quod uno loco reperitur? Hæc Lutherus.

Nō q̄ q̄ loc⁹
scripturæ cui⁹
q̄ quadrat

Cui respondemus, non id moliri Regem, ut quod uno scrip-
turæ loco dictū sit, id cæteris omnibus indiscriminatim aptetur, sed potius, ut quemadmodum ibi serpens in quē conuersa uirga fuerat, uirgæ retinuit nomen, quū tamen uirga nō erat, sed uere serpens, ita similiter & hoc loco, corpus in quod panis mutatus fuerat, panis retinet uocabulum, q̄q̄ substantia panis omnino deserit. Quis non uidet istud consequi p̄ locum similitudinis aptissime.

XIII
z. rō ex no. te.
Rex.
I. Cor. 3.

Hebræ. 5

¶ Cæterū ex noua lege Rex telū aliud itē deprompsit. Paulus (inquit) Corinthios ad hunc modū alloquit̄. Et ego fratres nō potui loqui uobis ut spiritualibus, sed loquendū fuit ut carnalibus, ut infantibus in Ch̄o lactis potu uos alui & nō cibo. Nondū em̄ poteratis, imo ne nūc quidē adhuc potestis. Et rursum ad Hebræos facti estis quibus lacte opus sit nō solido cibo. Omnis em̄ qui lactis ē particeps rudis ē sermo iustitiæ. Hæc Paulus. Ex quibus p̄spiciū esse p̄t, non omnia satis apte dixisse Paulum, non q̄ non fuerint dicenda, sed q̄ plæbs ad huc in fide rudis mysteria carpere non ualuerit.

Et hac etiam ratione Rex docet, Paulum potuisse moueri, ut **Episcopus.** sacramentum hoc nomine panis appellaret, quoniam specie, panem adhuc præ se ferebat. Satis enim habuit Paulus, rudè adhuc in fide populum lacte pascere, nec hoc initio quicquid aliud ab eis exigere studuit magis, quàm ut quocumque modo crederet, in hoc sacramento contineri corpus Christi. De substantia uero panis an manifestaretur necne, nihil adhuc aperte docuit, tamen panem uocauit, propter ipsius panis similitudinem. Nam aliquo nomine uocari debuit. Neque aliud quod uis quo uocaretur erat commodius: tum quia uerum panem celestem in se continebat, tum quia panis etiam ante fuerat, & eiusdem adhuc forinsecus referebat speciem.

Eucharistia dicitur panis ratio nabiliter.

Sed & scripturæ, Christi corpus panem uocant, neque triticeum sane sed spiritalem, quò Hieremias dicit in persona Iudæorum. Venite mittamus lignum in panem eius. Per lignum crux, per panem corpus eius intelligitur. Ad quem certe modum & Tertullianus & Lactantius atque alij complures hunc locum interpretantur. Lignum (inquit Lactantius) crucem significat, & panem corpus eius. Quia ipse est cibus & uita hominum, qui credunt in carnem, quam portauit, & in crucem in qua pependit.

Corpus Christi uocatur panis in anti. test. Hier. II.

Adde, quod in scripturis panis uocabulo dici solet, quicquid edibile fuerit. Nam ut scribitur. I. Reg. 14. Quum Saulis ædicto maledicebatur, quisquis citra uesperam panem ederet. In hoc maledictum incidisse Ionathan, fortium iudicio daclaratum fuit, quum is tamen non communem panem, sed mel gustauit duntaxat. Similiter & 4. Reg. 6. quum panem Helizeus apponi iusserit, quum ille de solo pane loqueretur, magna ciborum præparatio fuit apposita. Et Matth. v. quum pharisei discipulis Christi calumniarentur, quod non ante lauerint manus, quum ipsi panem essent manducaturi, palam est ibi panem indiscriminatum intelligi pro quouis cibo. Perspicuum est ergo quod nomine panis omnis cibus accipi solet. Sed & Eucharistiam panem posse uocari, communis usus loquendi manifestat. Nam quum ouum de quo supra differuimus appellari panis in carnem & substantiam pulli uersum fuerit, nunquid non adhuc pro communi loquendi more uocatur ouum & tamen haudquaquam ouum est sed uere pullus? At propterea priorem oui nomenclaturam retinet, quia specie tenus referat ouum. Atque ita pariter

Panis nomen, omnis cibus designat.

Eucharistia est appellari panis supra. III. ibi traditum historice

& hoc sacramentum pro cōmuni usu loquendi potest adhuc panis dici, panisq; uocabulum adhuc retinet in scripturis, quā quā omnino desierit ipsa panis substantia.

XV.

¶ Sed adhuc Luther^o hac duplici solutiōe nequaquā cōtētus, pertinaciter insistit, asserēs uere panē adhuc esse. Paulus (inqt) ait. Nōne panis quē frāgim^o cōmunicatio corporis Christi est? nec dicit in pane est, sed ipse panis est participatio corpis Chri. Hic se Pauli uerbis munit haud alit^r q̄ ipenetrabili quodā scuto quo mox quodq; iaculū reñciat. Cæterū si Pauli uerba pēsicu^o latius excusserimus, nequaquā usq; adeo efficacia uidebūtur pro Lutheri parte, atq; Lutherus ipse putat. Nā similia quēdā de calice nō multo añ dixisse Paulū constat. Calix, inquit, benedicti onis, cui benedicim^o, nōne cōmunicatio sanguinis Christi est? Et ilico sequitur. Et panis quē frāgimus nōne participatio corp^o poris Christi est? Profecto nihil ex posteriore pte colliget Lu^o therus, quantū ad panem attinet, quod ipsi nō identidē ex supe riori colligemus, quantū pertinet & ad calicem. At in propatu lo cunctis est calicē non esse sanguinē. Quare neq; panis ex his uerbis monstrat esse corpus Christi. Cernis itaq; lector quum hāc unicā Lutherus habeat scripturam cui nitat, iam plane col lapsum esse, qñqdē ista Pauli uerba non magis conficiūt panē esse corpus Christi, q̄ calicem esse sanguinē. Quāobrem quū sit omnibus apertissimū, calicē nullo modo posse dici sanguinē nec panis credendus est esse corpus Christi.

Episcopus.

I. Cor. 10.

Quēadmodū calix nō est sā guis, ita nec panis ē corp^o

XVI.

Verba regis.

Episcopus.

¶ Cæterū quia mentionē Lutherus fecerat de gestis itē apo stolicis, q̄ uidelicet in eis hoc sacramētum panis uocaretur, & istud item Rex, eadē qua priorem argutiam abluuit, deleuit, spō gia. Sic em̄ subiñcit ipse Rex. Idē potuit, & in apostolorū actis contingere, ubi nec beat^o Petrus alloquēs populū: & illis Chri sti fidem insinuans, ausus est adhuc aperte quicq; de eius diuini tate dicere. Ita abdita, & populis dubia mysteria, nō temere proferebant, Hactenus ipse Rex. Ecce quā uarie monstrat, quō non omnes in primæua ecclesia protinus ad solidiorem cibum admittebantur, & ad ipsā myste riorum penetralia, sed prius alebantur aliquamdiu lacte, ita ut nec Petrus quum ad plæbem de Iesu seruatore nostro loque

retur, quicquam ausus fuerit de diuinitate eius loqui sed uirum
 eum appellauit approbatum a deo in omnibus uirtutibus, pro
 dignis, & signis, perq; deum ad uitam a morte resuscitatum. Sic
 pariter & quantum ad hoc sacramentum attinet, factum fuisse
 dicit, nempe non apud plæbem, alio quam panis uocabulo so
 litum appellari, propter ipsam panis, ut diximus, similitudinē.
 Cæterum quum ad Apostolos, quorum erat nosse mysteria
 simul & solidiori cibo pasci, sermonem CHRISTVS ha
 buisset, ipsis articulis perspicue docuit, non amplius remanere
 panis aut uini substantiam, sed utriusq; specie salua, panem in
 carnem, & uinum in sanguinem omnino fuisse conuersum.
 Quare neq; panem, quippe qui tunc non fuerat, Christus indi
 cauit, quum dixit, Hoc est corpus meum. Neq; uinū ostendit
 quum dixit, Hic est sanguis meus. Fuit em̄ uinum iam in san
 guinem uersum, ut sepius ante diximus.

Act. 2.

Marci. 4.

Luca. 2.

Matth. 26.

Marci. 14. &

Luca. 22.

XVII

¶ Confirmat demum Rex illustrissimus ea quæ dixit etiam
 uerbo Christi qui seipsum uocauit panem, quū tamen triticeus
 panis intelligi nequeat. Et quemadmodū ipse dictus est panis
 ita potuit & hoc sacramentum propter speciem panis quam re
 fert, panis uocari, tametsi triticeus haudquaquam fuerit. Sed
 Regem ipsum audiamus.

Iohan. 6.

Circumstantia, inquit, ipsa scripturæ declarat euidenter uoca
 bulum panis, quum panis mutatur in carnem, absq; ulla uiolē
 tia facta uerbo diuino, panis significare speciem non substan
 tiam, nisi Lutherus adeo inhæreat proprietati uerborum, ut
 Christum credat in cœlis quoq; fuisse panem triticeū aut orde
 aceū, propterea q; ipse dicit de se. Ego sum panis, qui de cœlo
 descendi. Hucusq; Rex ipse.

Iohan. 6.

Cæterum hoc diluere Lutherus molitur, distinguens panem
 in spiritualem & triticeum. De illo Christum, de hoc Paulū af
 serit fuisse locutum. Ipsa, inquit, consequentia uerborum, ab
 surditas rerum, pugnantia intelligentiarum, tum ipsiusmet in
 terpretatio cogunt Christum de pane spirituali loqui, sicut di
 cit. Verba mea spiritus & uita sunt. Quorū nihil est in uerbo
 Pauli de pane loquentis: imo omnia urgent Paulum de pane
 triticeo loqui. Hæc Lutherus.

Episcopus.

Quæ quantū habeant solidæ ueritatis, iam excutiamus. Primū illud quod dicit Christū de solo spūali pane loqui, pro nobis facit. Nā ibi quoq; de sacramēto isto loquit, qd & ueteres abūde testantur, sed & ipsa quoq; uerba Christi palā docēt. Dicit em̄,

Ioan. 6.

Chrs multifa
riā dat semet
ipsum,

panis quem ego dabo, caro mea est; quā dabo pro mundi uita. Hic lector aduerte dixisse Christū bis dabo, semel p pane quē esset daturus in sacramētum; quēq; carnē affirmauit esse suam.

Atq; iterum pro carne, quam esset daturus pro mūdi uita. Datus utiq; fuit pridem illis a patre ad quos tum locutus est, dedit & ipse seipsum illis ministrum & magistrum cui crederent. Superfuerūt adhuc alij duo modi quib⁹ daret seipsum. Alter quidem ut seipsum adhuc sub sacramēto daret, alter uero ut carnem suam daret crucifigendam. Pro quibus dixit. Panis quem ego dabo, nimirum sub sacramēto, caro mea est; quam in mortem dabo pro mundi uita. Hic te, quæso, lector tecum dispicias an ipsa consequentia uerborum aut rerum absurditas, aut pugnantia quæuis intelligentiarum, aliud urgeant, q̄ hic de sacramento Christum fuisse loquutum. Sed neq; uerbum Christi,

Ioan. 6.

quum dicit uerba mea spiritus & uita sunt. Illis em̄ uerba Christi non sunt spiritus & uita, qui Christum panem faciunt triticeum, nimirum qui in uentrem uadit, & per secessum emittitur.

At nobis, qui Christum eiusmodi panē esse credimus, qui nos in se conuertit potius, q̄ qui nostrā in carnem conuertatur, panis uere spiritualis est Christ⁹, eiusq; uerba uere spiritualia sunt. Si panis triticeus Christus fuerit, profecto digeritur in carnem nostram, & permutatur in uentre nostro: quod est absurdissimum. Et qui sic dicunt, haudquaq; uerba Christi spiritualiter,

Chrs Iohā. 6.
fecit mētionē
de sacramēto.

sed plane carnaliter intelligunt. Nos igitur ut non inficiamur Christum illic de pane spirituali fuisse locutum: ita prorsus affirmamus de sacramēto nōnullam fecisse mentionem.

I. Cor. 10.

Similiter & falsum est Paulum de solo triticeo panē fuisse locutum. Sunt em̄ hæc Pauli uerba. Vnus panis & unum corpus multi sumus; nā omnes ex uno pane participam⁹. Si de triticeo pane Paulus hoc dixerit, quis præcor triticeus panis tantæ molis unq; repertus fuerat, unde cuncti participarent christiani? Quamobrem & hic de Christo, pane spirituali, Paulus loquitur

& non de triticeo pane. Tu iam lector iudiciū feras, uter potius immobilis truncus censerī debeat. Rex ne, qui Christi, Pauliq; uerba spiritualiter intelligit, an Lutherus magis, qui tam crasse, tamq; carnaliter eadem interpretatur, ut Christum panē faciāt at qui per secessum emittitur? Quis unq̄ credat, eiusmodi panē aeternā uitam præstare posse, & non illum potius uel solū, qui postq̄ fuerit comestus, nos rapit, uertit, & transformat in sese: neq; poterit unq̄ in nos deformari.

¶ Persistit tamē adhuc Lutherus in pertinacia sua, ganniēs in hunc modū. Stat ergo me^o Paulus, inq̄t, aduersus transubstantiatores istos futiles inuictus & dicit. Panis quē frangimus & duplici cornu illos ferit. Primū q̄ sua asserere nulla ratione, neq; autoritate possunt. Deinde, q̄ frigidis suis solutiōib⁹ aliud non faciunt, q̄ q̄ principium uitiosissime petūt; ac summū quod efficiunt; est, q̄ possit sic esse sicut fingunt; quū probare debuerint, & factū, & ius q̄ ita sit, & q̄ oporteat sic esse. Hæc Lutherus, quibus per ordinem respondebimus.

XVIII.

Primū illud Pauli, Panis quē frangimus nōne participatio corporis domini est; non probat panem esse corpus domini: sicut nec illud quod proxime antedixit, nempe calix benedictionis, cui benedicimus nonne communicatio sanguinis Christi est, haud comprobat calicem esse sanguinem Christi. Sed & dicam audacius. Ex nullis unq̄ scripturæ uerbis cōprobabit Lutherus, panem triticeum esse corpus Christi.

I. Cor. 10.

Deinde testamur illud mēdacissimū esse: q̄ asserere nostra, nec ratione, nec autoritate possumus. Nā omni rationi penitus aduersatur q̄ Christus sit ille panis qui digeritur in sterco, aut q̄ panis qui Christi caro est, uiderit corruptionē. Habem⁹ etiam & præter Euangelistarū testimonia quæ superius allata sunt, patrū etiam astipulationes pro nostra sententiā; habem⁹ & Cōcilij generalis decretum; q̄d & ex sacri spiritus pendet autoritate. Hæc aperte docent Lutherū non solū in isto mēdacē esse, quū affirmat nos nostra asserere, neq; ratione, neq; autoritate posse; uerū etiam in hoc mēdacissimum, q̄ Christi uerbum sic interpretetur. Hoc, id est, hic panis est corpus meum.

¶ Ad tertiū q̄d adducit, nos uidelicet frigidis solutionibus

XIX.

principiū uitiosissime petere, dicimus q̄ argumentantis hoc uitium est, nempe principium petere non soluētis.

Postremo, quū adijciat summū qd̄ efficimus esse: q̄ docemus ita fieri posse, quemadmodum asserimus. Et istud sane nō parū ui momenti cuius christiano debet existimari, nempe docere possibilitatem credendorum. Sunt em̄ usq̄ adeo difficilia creditu, ut multo facilius impugnari queant q̄ comprobari.

“ Opponit adhuc Lutherus inquiring. Et miror sapientissimum
 “ hunc Thomistam, cur non & accidentia transsubstantiet, cū
 “ uerba ista transsubstantiationis iuxta suū cerebrū, solū corpus
 “ Christi sonent, Hoc est corpus meum. Ergo nihil ibi nisi cor-
 “ pus Christi erit, teste suo Ambrosio, quare nec albedo ibi erit,
 “ cum alijs accidentibus: aut cur non differit, quid nā obstet, ne
 “ panis ibi maneat, quomodo accidentia manent? Quæ necessi-
 “ tas perimendæ substantiæ & seruandorum accidentium?”

Episcopus. Hic primū aduerte lector, q̄ ex om̄ibus authoribus quos Rex illustrissimus attulit, neminem Lutherus persequitur, præter unum Ambrosium, & uide quonam id faciat sophismate. Sic em̄ Ambrosium dixisse Rex recensuit. Licet figura panis & uini uideatur, nihil tamē aliud q̄ caro Christi & sanguis post cō-

Lutherus falso sophismate isectat Ambrosium. fecrationē credendum est. Iam sic argutatur Lutherus. Si nihil aliud, ergo nec albedo cum alijs accidentibus. Quasi pueri nō intelligant, istud esse mere sophisma: quum Ambrosij uerba, solum id aliud, quod quid est excludant, hoc est, substantiam aliam, non autem qualitatem, neq̄ cætera accidentia. Et tamē ex hoc impudentissime Luther⁹ in principio Captiuitatis, huius errorē inpingit Ambrosio. Vt Ambrosium, inquit, hic errasse palam palpemus etiā. Ita Luthero nihil est mendaci⁹, sed neq̄ impudentius quicq̄. Ambrosius palam fatetur accidētia manere quū dicit. Licet figura panis & uini uideat, sed negat aliam manere substantiam. Nihil, inquit, aliud præter carnem & sanguinē Christi: hoc est plane nulla substantia alia manet.

Panis substantia cedit corpori ueniēti Ambrosio certe, qui fuit uetustus author, & ante annos plus mille, cæterisq̄ patribus ita uisum est, adueniēti corpori Chri- substantiam panis euestigio cedere. Sic illi suis tēporib⁹ ecclesi- am erudierunt, quorum uestigia recētiore secuti, cessionē hęc

uocabulo transsubstantiationis appellarūt. At nūc Lutherus exortus omnia perturbans, querit, cur non & accidētia quoq; transsubstantientur? quasi rationi consentaneum fuerit, ut accidentia queant in substantiam aliquam uerti.

¶ Sed urget adhuc Lutherus. Quæ necessitas, inquit, perimēde substantiæ & seruādorū accidentiū? Respōdebūt ei p̄ses se metuisse talem aliquñ exorturum, qualis, uel Wiclefus fuerat: qui negaret illic esse substantiam corporis Christi: eo q̄ maneat tibi substantia panis: uel qualis iam Lutherus est, qui dicit, hanc substantiam esse illam: hoc est, substantiam panis, esse carnem Christi: quod illis non modo falsum uerumetiam absurdissimum uidebat. Patres ergo instinctu sancti spiritus, qui moderatur ecclesiam, errorem utrunq; præuidentes, scriptum posteris tradiderunt, non manere substantiam panis. Neq; em̄ de accidētibus cuiquam oriri dubitatio potuit, essent ne illa corpus Christi, neq; metus ob hæc ullus patribus fuit: ne quis unquam adeo crassus hæreticus oriretur, ut ea contenderet esse carnem Christi.

Subiungit Lutherus. Prætereo hic rhetoricissimū illum con- temptum, dum duas urgentissimas similitudines apposui, de ferro ignito, & deo incarnato: ubi neq; igni ferrum neq; diuinitati hominem necesse est cedere. Mihi em̄ etiam si nō necesse sit, mea asserere, tamen satis negotij fecero assertori, si suum figmentum, aliter se posse habere demonstrauero. Itaq; possum dicere, Corp⁹ Christi sic saluo pane in sacramēto esse, sicut est ignis in ferro, salua ferri substātia: & de⁹ in hoīe, salua hūanitate utrobicq; sic mixtis substātijs, ut sua cuiq; opatio, & natura propria maneat: & tñ unū aliquod cōstituāt. Sic dicere, inq; potero, donec papistæ, hāc similitudinē, non contēptu Thomistico sed assertionē fidei sustulerit. Ipsorū est em̄ affirmatiuā probare, quā ego una particulari possum labefactare. Nō enim est hoc assertionē sacramētōꝝ scribere aduersarij argumēta trāsillire & contemnere, ut hic facit insulsus Thomista: sed demonstrare ea esse nulla & inania, alioqui ea pro inuictis haberi cogit ipse assertor, sua ridicula dissimulatiōe, & meticulosa fuga. Dixi pridem, & ita sane uerissimū est, lōge facilius est oppug-

XX

Substātia panis transeunte remanēt accidentia.

Episcopus.

nare nostra q̄ eadē statuere, quādoquidem ex fide magis q̄ ex humana ratione pendeant. Satis nobis fuerit ea sequi quæ patres tam eruditione, q̄ uitæ sanctimonia probatissimi nobis reliquerunt. Quibus, si quis hæreticus nolit credere, hūc oportet rationē efficacē reddere: cur ita credere minime teneat. Alioq̄,

Asserta aduersus fidē nihil efficiūt sine de
mostratione. neutiq̄ audiendus est. Neq̄ em̄ satis est, ut reiiciat nostra, si di
ce clariore attulerit, cur nō debeāt ea credi, qualē nullā hctenus

Lutherus attulit. Et nūc post tam graues tumultus excitatos, ita subterfugere molitur, quasi nō icūbat ei suarū opinionū probatio. Mihi, inq̄t, etiā si non necesse sit mea asserere, tñ satis negotij fecero assertori, si suū aliter se posse habere demonstraero. Et paulo post, Ipsorū, inq̄t, est affirmatiuam probare, quam ego una particulari possim labefactare.

Et ego quidem in hoc assentior Luthero: q̄ facile cuiuis assertori negotium facessere possit, & sophismatib⁹ suis nō nihil impedire quæ statuatur assertor. Nā facilius est (ut aiūt) demoliri q̄ extruere: sed q̄ ad oppugnatorem nō p̄tineat uel asserere sua, uel ab incepto desistere, modis omnibus dissentio. Quid uero per affirmatiuā, sibi uelit nō intelligo. Nā quātū ad hoc negotij um attinet, nostra est negatiua. Panem uidelicet nō esse corpus Christi, & nō manere substantiā panis ex quibus colligit transubstantiationem panis factam esse. Cæterum ut iam ad similitudines quas attulit ueniamus.

XXI.

¶ Nil hic miror, si mentiat Lutherus, qui nusq̄ fere nō mentitur. Dicit hic Regem contēptu Thomistico. similitudines suas, nēpe de ferro, & igne, & de deo incarnato, transiisse, quod falsum esse deprehēdes lector, si Regis librū euolueris. Sic em̄ de priori exemplo scripsit: haud longe ante finē huius captiuitatis. Nec ego certe, inquit, ueterum fere sanctorū patrū quēq̄ puto fuisse probaturū cōcinnā istam Lutheri similitudinē ferri cū igne coniuncti. Nā nemo unq̄ dixit sic ferrum in ignem conuerti, ut tantū ferri species relinquat, substantia ferri in ignis mutata substantiam, quod de pane & Christi carne ueteres senserunt omnes. Hactenus ipse Rex.

Verba regis

Quibus uerbis abunde confutauit Lutheri sententiā qua con-

tendit i pse panē esse corpus Christi. Q si dixerit Lutherus hoc saltē exemplo patere, quomodo manere possit panis una cū corpore Christi. Respondet ei Rex, se iam de re & non de rei possibilitate disputare. Neq; em̄ quid possibile, sed quid factum sit disquisit.

Adde, q; a posse ad esse consequentia nullius roboris est. Sed & Paulo superius rationes reddidimus cur uetustis patribus spiritu sancto plenis uisum fuisset, nō manere substantiā panis quorū patrū, & non minimo certe numero, sententias ipse rex recensuit. Et quæ est ista dogmatū constantia, ut Lutherus nunc asserat panē esse corpus Christi, nunc subterfugiens dicat panē non esse corpus, sed manere cū corpore, Vtrūq; certe non est hominis habentis oia sua dogmata de cœlo. Quantum igitur ad exemplū attinet de ferro ignito satis cōstat, nec ignem ferrū esse, nec e diuerso ferrū ignē. Quare nec hoc exemplo conficit, ut panis uere dicat caro Christi, quod Lutherus tamen per errorē asserit. Sed neq; substantia ferri permutatur in substantiā ignis, quemadmodū de pane fieri in carnem Christi patres tradiderunt. Hoc respondisse Luthero, regi factis fuit, quantū ad exemplū igniti ferri.

¶ Cæterū quia Lutherus contendit hoc exemplo, manere posse substantiā panis una cū corpore Christi, Rex ex feruore fidei, quā habet erga sacratissimū Christi corpus, non nihil adiecit. Quisquis (inquit) beatissimū Christi corpus, sic ut debet, existimat, facilius assentietur, quascunq; duas substantias simul manere coniunctas, q̄ ullū corpus aliud manere cōiunctum cū uenerando corpore Christi. Neq; em̄ ulla substantia digna est, quæ cū ea misceat substantia, quæ substantias omnes condidit. Nec hic per creatricem substantiā, Rex carnem Christi uult intelligi, quēadmodū Lutherus multis uerbis postea blaterat: sed ipsum christū qui cūcta creauit. Neq; enim negat Rex possibilitatem talis unionis (modo sic uisum fuisset deo) sed fateat indignitatē, ut panis corrupendus incorruptibili Christo sic misceat. Et quis non intelligit etiā humanā naturā indignā fuisse, quæ uerbo misceret: q̄q; & ea præseruata fuerit a corruptione, ne uidelicet id, quod uerbū olim assumy

XXII

Creatrix substantia.

Accidētia pa-
nis nō pmiscē-
tur corpori
Christi.

Panis non di-
stat cū carne si
cut hūanitas
cū diuinitate.

XXIII

Panis nō sup-
positatur in
Christo.

psit, corruptionē pateret. At panis si maneat, sepe de fctō cor-
rūpit, & sæpe reuera dimittet. Quāobrē & rex eā ceu rē indig-
nā censet, q̄ cū incorruptibili Chr̄o cōmisceat. Nec uerū est,
ut gannit Lutherus, q̄ accidētia pmiscēt corpori Chr̄i, quē
admodū accidētia ignis ferro. Nā sic & Chr̄s eēt albedine pa-
nis alb⁹, sicut & calore ignis, ferrū calet. Sed hacten⁹ pro prio-
ri exēplo, nunc alterius exempli mentionem rex continenter
subijcit dicens.

Præterea olim patribus opinor multo adhuc minus fuisse pla-
citurā illā Lutheri collationē, q̄ sic uult panē simul restare cū
carne, sicut restabat in una Christi persona deus cū hoīe. Nā
ut passim ueterū quisq; patrū doctissim⁹, atq; sanctissimus fateē
panē mutari in carnē, ita nemo tam impius erat, aut inscius, ut
humanitatē cōuerti senserit in diuinitatē, nisi forte nouā nobis
personā, fingat Luther⁹, ut quo modo deus assumpsit hoīem,
ita deus & homo assumāt panē & uinū, quo si credat, habebit
(opinor) hæreticus apud omnes, qui nō sunt hæretici. Ecce le-
ctor neutrā similitudinē rex transilijt, & falso Lutherus men-
tit⁹: neq; negat quin panis a Christo suppositari possit: modo
Chr̄s ita uoluisset. Sed quoniā patres contrariū communiter
asserant: non dubitat rex eū, qui contra tot sanctos & tā erudi-
tos patres in re tam augusta sentiat, hæreticum habendū apd'
omnes qui non sunt hæretici. Cæterum hoc secundum exem-
plum longe diuersum est a priori.

Vniuntur em̄ ibi duæ naturæ, diuina scilicet & humana sub
uno supposito uerbi. Sed quoniam eiusmodi suppositatio su-
pra naturæ uires est æque ut substantiam panis in carnē Chri-
sti mutare, multasq; præterea secū habet absurditates, & hanc
præsertim, q̄ Christus sæpe dimissurus sit quod in unitatem
suppositi prius admiserat: ideo censet eam rex non admittendā:
& maxime quia nemo patrum eam tradidisse legitur.
Cæterum si talem suppositionem panis in CHRISTO
Lutherus de facto, non de possibili probauerit, nos etiam con-
tra patres cum eo sentiemus & manus ei dabimus. At istud
(scio) faciet nunq̄. Interea nobis æquus est patrum sequi ue-
stigia: simulq; quod spiritui sancto uisum fuit per illos tradere.

nobis, æquius est amplecti, q̄ LV THERI tortuosos am-
bages, quum sub colore libertatis nihil aliud q̄ nodos quærat
quibus irretiantur imbecillium animi quos tandē ad summā
ita ducat perniciem.

Multos utiq; patres, tam eruditione, q̄ sanctitate claros, Rex
pro sua parte produxit, nimirum Eusebium, Emissenum, Au-
gustinum, Gregorium, Nissenum, Theophilum, Cytillum,
& Ambrosium atq; alios qui fatentur unanimiter, panis mu-
tari substantiam, & non manere facta consecratione. Atque
ideo Rex istos introduxit, q̄ Lutherus contendit, ecclesiam
mille ducentos annos credidisse, manere panem, nec usquam
ante trecentos hos nouissimos annos patres de panis mutati-
one meminisse, quod apertissime falsum esse, Rex tot patrum
testimonijs comprobauit, istud etiam adiungens, quod post
quam ecclesia uerum istud esse decreuerit; etiam si nunc pri-
mum decerneret, tamen si ueteres non credidere contrarium,
quanquā ea de re nunquā ante quisquam cogitasset, cur non
obtemperaret totius ecclesiæ præsentis decreto, persuasus id
nunc tandem reuelatum ecclesiæ, quod ante latuisset? Spiri-
tus ibi enim, sicut ubi uult spirat, ita spirat & quando uult. Ha-
ctenus ipse Rex.

Verum hæc aure surda Lutherus sicut & pleraq; alia trāsiliit
fortiter. Solū ex omnibus, Ambrosium carpit, atq; id quidē
sophismate nimisq; futili, de quo supra disseruimus.

Multa prætereo ne sim alioqui nunquā finem factururus & ma-
xime si Lutheri cōuitijs respondere uellem, quæ sunt innume-
ra. Nihil tñ omisisse me memini qd ulla dignū eēt respōsione,
ut nihil dubitem quin æquus lector dñudicaturus sit. Regena-
solidis & rationibus & scripturis innixum fuisse, Lutheri con-
tra, maxime friuolis, & quanq̄ ita res uere se habeat, audio tñ
in huius quarti calce Lutheri ouantē, perinde ac si peruicisset
Ne sim ingratus (inquit) magisterio domini Henrici, nūc mu-
ro & trāssubstantiare uolo meā sententiā & dico. Antea posui
nihil referre, sic siue sic sentias de trāssubstantiatione, nūc autē
uisis rōnib⁹ & argumētis assertoris sacramētōꝝ pulcherrimis
decerno, Impiū eē & blasphemū, si qs dicat, panē transsub-

Multorū auto-
ritate probat
panis trāssub-
stantiari.

De panis mu-
tatione nō est
noua opinio.

stantiari, catholicū aut̄ & pium, si quis cū Paulo dicat panis quē frangimus est corpus Christi. Anathema sit, qui aliter dixerit, & iota aut apicē unū mutarit, etiā si sit dñs Henricus nouus & eximius Thomista. Hæc Lutherus.

Episcopus

Hic primū attende lector hominis inconstantia qui tamē gloriatur se certū esse habere se omnia sua dogmata e cælo. Si prius illud dogma de cælo suscepisset, qui fieri possit, ut istud item quod contrariū est, fuisset e cælo. Nā certū est e cælo nō iam uenire pugnantia dogmata. At ista manifeste pugnant, licet, & non licet. Prius aut̄ docuit licere nec referre quicq̄, sic, siue aliter sentiat quisuis, nunc aut̄ impiū decernit sic sentire.

Lutherus se
cū pugnat

Deinde consideres & istud, nepe quod affirmat catholicū & piū esse, si quis cū Paulo dicat, panis quē frangimus est corpus Christi. At Paulus istud nunq̄ dixit. Sic non pudet magistrū istū e cælo nobis datū de Paulo mentiri. Paulus utiq̄ dixit, panis quē frangimus, nōne participatio corporis dñi est? At ex eo non colligit̄ q̄ panis quē frangimus sit corpus dñi. Quoniam & idē ipse Paulus superius dixit, Calix benedictionis cui benedicimus, nonne cōmunicatio sanguinis est Christi? Sed ex hoc haudquaquē colligit̄, q̄ calix iste sit sanguis Chri. Quare nec ex altero colligi potest, quod panis fuerit corpus Chri. Postremo uidebis lector si Lutherū obserues q̄ aperto seipm feriat anathemate. Anathema (inquit) sit qui aliter, q̄ Paulus dixerit, & iota aut apicē unū mutarit. Quamobrē quū Lutherus longe aliter Paulū recenseat, q̄ uel ipse dixerit uel ex eius uerbis possit colligi, an non plane seipsum anathemate ligat? Et hic finis esto quarti.

Mēdaciū Lu.
I. Cor. x

Lut. excōicat
seipsum,

¶ Missam haudquaquē testamentum esse.

.I.

Intentio
authoris

Ed iam quinto loco nobis excutiendum est, an missa recte nouū dicat testamentū. Astruere conatur Lutherus missam testamentū esse, atq̄ id ceu fundamentū immobile, super quo diabolicā suā structurā erigat, constabilire modis omnib⁹ nititur. Nos uero non ambigimus ostendere nō solū hoc fundamentū non esse immobile, uerū etiā ea, quæ super hoc ædificare molitus est, nulla prorsus niti soliditate. Nam & ex eo